

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Nejčastější nástrahy při sjednávání smluvní pokuty

Se smluvní pokutou jako sankcí za porušení sjednané povinnosti je možné se setkat téměř v každé smlouvě. Cílem ustanovení o smluvní pokutě je motivovat dlužníka, aby utvrzenou povinnost splnil, jinak ho stihne povinnost uhradit sjednanou smluvní pokutu a následně i tak splnit utvrzenou povinnost. Naopak věřiteli ujednání smluvní pokuty kompenzuje nesplnění dané povinnosti dlužníkem řádně a včas. Ačkoliv se může sjednání smluvní pokuty zdát na první pohled jako naprosto jednoduché i pro právního laika, souvisí s jejím sjednáváním několik nástrah, v nichž chybují i právně vzdělané osoby.

V tomto článku si přiblížíme dvě nástrahy, které považujeme za klíčové, a při nichž se opakovaně chybuje, což může dokonce vést k nicotnosti daného ustanovení, a tudíž i nevymahatelnosti sjednané smluvní pokuty.

Ustanovení o smluvní pokutě je třeba posuzovat optikou občanského zákoníku. Občanský zákoník klade na každé právní jednání, tedy včetně ujednání o smluvní pokutě, požadavek srozumitelnosti a určitosti. Právě nedostatek těchto dvou vlastností bývá hlavním důvodem, pro něž bývá ustanovení týkající se smluvní pokuty shledáváno soudy za nicotné a nevymahatelné. Neurčitosti a nesrozumitelnosti se strany při sjednávání smluvní pokuty dopouštějí především ve dvou rovinách. Jednak při specifikaci povinnosti, která je utvrzena smluvní pokutou anebo při stanovení výše smluvní pokuty či způsobu jejího určení. Na co by si tedy smluvní strany měly dát pozor při formulaci smluvní pokuty, pokud chtějí mít jistotu, že bude následně vymahatelná?

Dostatečná specifikace utvrzené povinnosti

Nedílnou součástí ujednání o smluvní pokutě je jednoznačné stanovení povinnosti, která je smluvní pokutou utvrzena. Tato povinnost může být určena několika způsoby. Prvním způsobem je vymezení porušení povinnosti velmi konkrétně, například nezaplacením určité částky či nedodáním zboží do konkrétního dne. Při takové formulaci by žádný problém s neurčitostí ani nesrozumitelností vzniknout neměl. V některých případech však není možné výslovně tuto povinnost uvést v ustanovení o smluvní pokutě nebo se to alespoň jeví jako nevhodné. V takových případech bývá utvrzená povinnost určena například odkazem na jiné ustanovení smlouvy, které obsahuje soubor činností či povinností některé ze smluvních stran. Některé z těchto formulací mohou vést až k neurčitosti takového ustanovení a smluvní strany by měly dbát opatrnosti, zda je v použité formulaci utvrzená povinnost dostatečně specifikována. Dalším způsobem vyjádření povinnosti utvrzené smluvní pokutou, který se často používá, je formulace, která váže smluvní pokutu na porušení „jakékoli“ či „některé“ z povinností vyplývajících z dané smlouvy. V těchto případech ani Nejvyšší soud není jednotný v otázce určitosti takového ustanovení. V jednom ze svých rozhodnutí uvedl, že sjednání smluvní pokuty při porušení jakékoliv povinnosti ze smlouvy je příliš vágní a z důvodu nemožnosti posouzení výše pokuty nevyvolává právní důsledky [1]. Téhož roku však Nejvyšší soud otočil a vydal další rozhodnutí na toto téma, ve kterém zaujal opačný postoj, když uvedl, že sjednání pouhého odkazu na povinnosti ve smlouvě je možné a nečiní žádný zásadní problém [2]. Takového výkladu se Nejvyšší soud drží dodnes [3].

Při sjednávání smluvní pokuty bychom rovněž doporučili se vyhnout neurčitým pojmům, které rovněž mohou vést k neurčitosti takového ujednání. Typickým příkladem, se kterým jsme se v praxi již opakovaně setkali, je například povinnost informovat druhou smluvní stranu o „podstatných změnách“, aniž by tento pojem byl kdekoli ve smlouvě blíže vymezen. V souvislosti s takovými pojmy Nejvyšší soud rozhodl, že jsou příliš neurčité na to, aby mohly splňovat účel smluvní pokuty, a smluvní pokuta tak v tomto případě nebude mít jakékoliv právní následky. [5]

Určení výše smluvní pokuty

Neméně důležitou částí ujednání o smluvní pokutě je část stanovující její výši nebo alespoň způsob jejího určení. I tato část ujednání musí být stanovena tak, aby byla dostatečně určitá a srozumitelná a nemohla vyvolat žádné pochybnosti. Rovněž i v tomto případě přichází v úvahu několik způsobů určení výše smluvní pokuty. Nejvhodnějším způsobem je určit její výši konkrétně, a to buď pevnou částkou (např. 5.000 Kč za porušení dané povinnosti) nebo pevným úrokem (např. 0,01 % denně z jistiny). Samozřejmě v těchto případech je třeba dbát pravidel přiměřenosti výše smluvní pokuty ve vztahu k utvrzené povinnosti, kdy její nepřiměřenost může vést k moderaci ze strany soudu a v krajních případech i ke konstatování absolutní neplatnosti takového ujednání pro rozpor s dobrými mravy.

V praxi však může nastat řada situací, kdy není možné dopředu jednoznačně určit odpovídající výši smluvní pokuty za porušení utvrzené povinnosti a je vhodné její výši sjednat více variabilně s ohledem na charakter porušení. V takovém případě je možné výši smluvní pokuty určit například sjednáním pouze vrchní hranice smluvní pokuty a následně dle závažnosti porušení vypočítat podle nastavených kritérií její výši. Tato kritéria však musí být rovněž nastavena dostatečně určitě, aby nemohla následně vyvolat nejasnosti, neboť je pravděpodobné, že se věřitel bude vždy domáhat smluvní pokuty v nejvyšší možné výši. Dále je připuštěna možnost sjednat smluvní pokutu, jejíž výše má být vypočtena až ke dni porušení smluvní povinnosti, a to z proměnlivé veličiny, jako je například devizový kurz. Takové sjednání je vhodné u déletrvajících smluv se zahraničními smluvními partnery.

Závěrem:

Jak je patrné z výše uvedeného příspěvku, smluvní strany by si měly při sjednávání smluvní pokuty dát vždy záležet na tom, aby byla jednoznačně konkretizována utvrzená povinnost a výše smluvní pokuty tak, aby nemohla druhá strana napadnout její neurčitost či nesrozumitelnost. Zákon a judikatura přitom dávají dostatečnou variabilitu pro přizpůsobení smluvní pokuty danému smluvnímu vztahu. Smluvní strany si tak s vědomím několika výše uvedených pravidel mohou nastavit ujednání o smluvní pokutě tak, aby odpovídalo jejich požadavkům a potřebám konkrétního případu.

JUDr. Matěj Černý,
advokát

Adam Zamarski,
student právnické fakulty v Olomouci

[FORLEX s.r.o., advokátní kancelář](#)

Poděbradova 2738/16
Ostrava 702 00

Tel.: +420 596 110 300
e-mail: info@forlex.cz

- [1] Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 19. 3. 2012, sp. zn. 23 Cdo 4281/2011
- [2] Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 22. 6. 2012, sp. zn. 32 Cdo 493/2011
- [3] Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 29. 7. 2020, sp. zn. 32 Cdo 1777/2020, rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 25. 1. 2017, sp. zn. 23 Cdo 3196/2016, či ze dne 7. 4. 2015, sp. zn. 23 Cdo 4327/2014
- [4] Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 21. 2. 2017, sp. zn. 21 Cdo 127/2017
- [5] Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 21. 3. 2019, sp. zn. 33 Cdo 5377/2017
- [6] Komentář k § 2048 občanského zákoníku. In Občanský zákoník. Komentář, Svazek V. (§ 1721 až 2520). Praha: Wolters Kluwer, 2014, ISBN: 978-80-7478-638-9

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Byznys a paragrafy, díl 31. - létající pořizovatel ve světle nového stavebního zákona](#)
- [Právní povaha sítě elektronických komunikací - režim náhrady škody](#)
- [Náhrada ušlého nájemného při předčasném ukončení nájemní smlouvy na nebytové prostory](#)
- [Jak fungují plánovací smlouvy v reálných situacích \(2. díl\)](#)
- [Nejvyšší soud a forma smlouvy o smlouvě budoucí: krok zpět v ochraně právní jistoty?](#)
- [„Za každou kauzou je živý příběh“](#)
- [Přehnaná, nebo důvodná prevence? Zajištění a utvrzení závazků v praxi](#)
- [Spoluvlastnictví a správa společné věci](#)
- [Doručování soudních písemností ze zahraničí do ČR](#)
- [Návrh nového zákona o digitální ekonomice](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 30.: Jednání za s.r.o. - zápis jednatelského oprávnění do obchodního rejstříku](#)